

הרב מיכאל רוזנצווייג - מקורות – פסחים כא :

חרכו לפני ולאחר זמנו

Page 1 of 2 – YIJE 5771 – Set 6

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף מה עמוד ב
תנו רבנן הפת שעפשה ונפסלה מאכילת אדם והכלב יכול לאוכלה. כתב הרי"ט ז"ל מדברי רב אלפסי נראה
דחייב לבער אפי' נפסלה מאכילת אדם שכן כתב הא אם נפסלה מאכילת כלב אינה צריכה שריפה, ולדידיה
מתניתא תרתי אשמעינן שהוא חייב לבער ושהוא מותר לטמאה, אבל יש אומרים דלא אתי לאשמעינן אלא דין
טומאה אבל אינו חייב לבער (מדין) [מכיון] שנפסלה מלאכול [ל]אדם. והא דתניא בתוספתא (פ"ג ה"ב)
הקילור ואספלנית והרטייה [אינו] חייב לבער מלוגמא שנסרחה אינו חייב לבער היינו שנסרחה מאכילת אדם,
ואם תמצא לומר שנסרחה מאכילת כלב משמע דהא מעיקרא נמי לא חזיא למאכל אדם, מוקמינן לה שנסרחה
אחר זמן איסורה דכיון דחל עליה שם איסור בעודו מאכל אדם שוב אינו נפקע עד שיפסל מאכילת כלב דהוי
עפרא בעלמא, וזו היא שיטת הרא"ה ז"ל, אבל הרי"ט ז"ל כתב דדברי רבינו אלפסי נראה יותר.

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף יג עמוד ב
ונשרפת עם הטמאה בפסח. אם תרומה טהורה היא דכיון דלא חזיא לאדם מותר לטמאה בידיים וכי תימא אמאי
צריכה ביעור והא נבלה שאינה ראויה לגר לא שמה נבלה ונותן טעם לפגם שרי אפילו בחמץ בפסח כמו
שכתבתי למעלה בפ' כל שעה בס"ד י"ל דהכא שאני מפני שראויה לחמע בה כמה עיסות

בעל המאור מסכת פסחים דף ה עמוד ב
הא דאמרי' לא צריכא שחרכו קודם זמנו בדין הוא דאפי' באכילה שרי אלא שאין דרך אכילה בלחם חרוך להכי
נקט לישנא דמותר בהנאתו דכיון דנפק ליה מתורת חמץ ל"ש באכילה ולא שנא בהנאה שרי

כתוב שם לראב"ד מסכת פסחים דף ה עמוד ב
במאור דף ה: ד"ה הא דאמרינן לא צריכא שחרכו. לרי"ף סי' תשט (דף כא ב)
כתוב שם: הא דאמרינן לא צריכא שחרכו קודם זמנו ובדין הוא דאפילו באכילה שרי וכו'.
אמר אברהם: זה החסר דעת לא יחשוב בדבר. סבור הוא שהוא ראוי לאכילה, ואילו היה ראוי אפילו לאכילת
הכלב אסור הוא בהנאה כדאמרינן [דף מה ב] בפת שעפשה שהיא נשרפת עד שתפסל מאכילת הכלב, הלכך
אינו ראוי אלא לשריפה כמו פחם, ומשום הכי לא הוי ליה למימר אלא בהנאה.

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ה עמוד ב
חרכו קודם זמנו מותר בהנאתו אחר זמנו. פי' כגון שחרכו עד שאין הכלב יכול לאוכלו דאי לאו הכי אמרי'
בפרק אלו עוברין (דף מה ב) הפת שעפשה ונפסלה מלאכול לאדם כיון שראויה לאכול לכלב צריכה ביעור
ודאמרי' מותר בהנאתו בדין הוא דאפילו באכילה נמי שרי כיון שיצא מתורת פת קודם שיחול בו איסור חמץ
אלא לפי שאין דרך אכילה בלחם חרוך נקט לישנא דמותר בהנאתו דאפי' אכיל ליה לאו אכילה היא אלא
דמיתהני מיניה ודוקא שחרכו קודם זמנו אבל לאחר זמנו לא פקע אסוריה עד דשריף ליה לגמרי:

הרב מיכאל רוזנצווייג - מקורות – פסחים כא :

חרכו לפני ולאחר זמנו

Page 2 of 2 – YIJE 5771 – Set 6

רא"ש מסכת פסחים פרק ב סימן א

[דף כא ע"ב] ומותר בהנאתו פשיטא לא צריכא שחרכו קודם זמנו וכדרבא דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר בהנאתו אף לאחר זמנו. וכגון שנפסל מלאכול לכלב דומיא דפת שעייפשה. יש שרוצים לומר לאו דוקא הנאה דהוא הדין נמי אכילה דעפרא בעלמא הוא. ולא מסתבר דאע"פ דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם מ"מ כיון דאיהו קאכיל ליה אסור. וכ"כ הרב הברצלוני ז"ל וז"ל והנ"מ דמותר בהנאה לאחר זמנו אבל באכילה לא ומהאי טעמא נמי אסור כותח הבבלי כי אכיל ליה דתנן (דף מב) אלו עוברין בפסח כותח הבבלי וכו'. ויש מי שאומרים המוריים שעושיין האידנא שקורין אלמר"י שמשמין בו לחם קלוי שמותר אחר הפסח חדא שהחמץ ע"י תערובות שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ועוד שהרי חרכו קודם זמנו ומותר בהנאה אחר זמנו. ואנן חזינן לרבנותא דאסרין ליה לאחר הפסח. דלא שרי ר"ש אלא כגון דעריב שלא בכונה אבל לערובי ולשהויי לא ומשום שחרכו נמי לא אימור לא חרכו יפה יפה דלא מסיק אדעתא פסח בשעת עשייתו ועוד לא קאמרינן חרכו קודם זמנו מותר באכילתו לאחר זמנו אלא בהנאה קאמר. דלאו אורחא דארעא לאכול פת חרוך כל צרכו אבל גבי מוריים דאורחא למיכל הכי אסור:

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א

הלכה ב

החמץ בפסח אסור א בהנייה שנאמר +שמות י"ג+ לא יאכל חמץ לא יהא בו התר אכילה, והמניח חמץ ברשותו בפסח אע"פ שלא אכלו עובר בשני לאוין שנאמר +שמות י"ב+ לא יראה לך שאור בכל גבולך ונאמר שאור לא ימצא בבתיכם, ואיסור החמץ ב ואיסור השאור שבו מחמצין אחד הוא. +/

השגת הראב"ד/

ואיסור החמץ ואיסור השאור שבו מחמצין אחד הוא. א"א דוקא לשיעוריהן אבל לענין ביעור ולענין אכילה יש הפרש ביניהם שהחמץ אם נפסל מאכילת הכלב אינו זקוק לבער והשאור אף על פי שהוא נפסל חייב לבער לפי שהוא ראוי לשחקו ולהחמץ בו כמה עיסות אלא א"כ יחדו לישובה וטח פניו בטיט, ומה ששנו בתוספתא (בגמ' /פסחים/ מה) הפת שעייפשה חייב לבער מפני שראויה לשחקה וכו' בפת של שאור קאמר דאי בחמץ לא היה צריך לזה הטעם. +

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ב עמוד א

/משנה/. ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אומרים: תאכל, ובית הלל אומרים: לא תאכל. בית שמאי אומרים: שאור בכזית, וחמץ בככותבת, ובית הלל אומרים: זה וזה בכזית.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ז עמוד ב

בית שמאי אומרים שאור בכזית. מאי טעמייהו דבית שמאי? אם כן לכתוב רחמנא חמץ, ולא בעי שאור, ואנא אמינא: ומה חמץ שאין חמוצו קשה - בכזית, שאור שחמוצו קשה לא כל שכן? שאור דכתב רחמנא למה לי? לומר לך: שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. ובית הלל: צריכי; דאי כתב רחמנא שאור, הוה אמינא: משום דחמוצו קשה, אבל חמץ דאין חמוצו קשה - אימא לא, צריכא. ואי כתב רחמנא חמץ - משום דראוי לאכילה, אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא, צריכא. ובית שמאי לית להו דרבי זירא? דאמר רבי זירא: פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ, לומר לך: זהו שאור זהו חמץ! - לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי, כי פליגי - לענין ביעור. בית שמאי סברי: לא ילפינן ביעור מאכילה, ובית הלל סברי: ילפינן ביעור מאכילה. אתמר נמי, אמר רבי יוסי בר חנינא: מחלוקת לענין ביעור, אבל לענין אכילה - דברי הכל זה וזה בכזית. תניא נמי הכי: +שמות יג+ ולא יראה לך (שאור) +מסורת הש"ס: חמץ+ ולא יראה לך (חמץ) +מסורת הש"ס: שאור+, זהו מחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל, שבית שמאי אומרים: שאור בכזית וחמץ בככותבת, ובית הלל אומרים: זה וזה בכזית.